

6. Стахів М. Український комунікативний етикет / М. Стахів: Навч.-метод. посіб. – К.: Знання, 2008. – 245 с.
7. Стоян Т.А. Діловий етикет: моральні цінності і культура поведінки бізнесмена / А.Т. Стоян: Навчальний посібник. – К, 2004. – 232 с.
8. Шеломенцев В.М. Етикет і культура спілкування / В.М. Шеломенцев. – К.: Лібра, 2003. – 415 с.

У статті приділено увагу визначенню сутності професійно-мовленнєвого етикету викладача вищого навчального закладу. Аналізується й обґрунтовується роль етикету в професійній діяльності педагога.

Ключові слова: етика, етикет, мовленнєвий, етикет, професійно-мовленнєвий, етикет викладача.

В статье уделяется внимание определению сущности профессионально-речевого этикета преподавателя высшего учебного заведения. Анализируется и обосновывается его роль в профессиональной деятельности педагога.

The article deals with the essence of lecturer's professional speech etiquette. The role of the lecturer in his professional activity has been analysed and substantiated.

УДК 371.13

Л.О. Дубровська
м. Ніжин, Україна

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

На сучасному етапі розвитку суспільства освітня система потребує модернізації, яка має забезпечити комплекс інновацій, що стає вимогою сьогодення. Стрижнем цього є Болонський процес, Болонські декларації, які з кожним днем стають все більш реальними для України і роблять значний вклад у підвищення інтелектуального, культурного, загальноосвітнього і наукового потенціалу країни, інтенсифікують розвиток науки, зокрема розвиток наукових шкіл при університетах. Підвищення якості освіти розглядається як один із вирішальних факторів розвитку вищих навчальних закладів на шляху приєднання України до Болонського процесу.

Упровадження особистісно орієнтованої парадигми освіти у вищих навчальних закладах у контексті реалізації принципів Болонської декларації спричинило об'єктивну неминучість перенесення акцентів на підготовку вчителя, система якої має відповісти на це створенням нових шкіл, лабораторій, введенням інновацій у традиційні.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті чітко окреслені підходи до оновлення завдань і змісту освіти на сучасному етапі національного духовного відродження в Україні з тим, щоб наша освітня галузь змогла інтегруватися у світовий освітній простір, а також забезпечувала реалізацію у навчальному процесі найсучасніших технологій. Активні процеси реформування в системі підготовки вчителів знайшли відображення в низці державних документів ще на початку 90-х р.р., де було визначено пріоритетні напрями розвитку освіти, що вказують на необхідність її гуманізації та демократизації, спрямованості на індивідуалізацію виховання, навчання та розвиток кожної особистості.

Очевидно, що розвиток людства набирає дедалі динамічнішого характеру. Про це свідчить аналіз будь-якої сфери суспільного життя. Зміна ідей, знань, технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління. А це означає, що при звичній, традиційній освіті навчити людину на все життя неможливо не тільки в найкращій школі, а й у найкращому університеті. Важливою функцією сучасного навчального процесу залишається творче засвоєння знань, а не механічне запам'ятовування учнем базових знань. Перед сучасною освітою дедалі нагальніше постає завдання навчити учня самостійно здобувати нові знання та інформацію, навчити навчатися, сприймати зміни. Виробити

потребу в навчанні протягом життя, вийти за межі традиційного навчання, розробити нові підходи до організації навчально-виховного процесу як вагомого чинника розвитку особистості.

Модернізація системи освіти пов'язана, насамперед, із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій, в основу яких покладені цілісні моделі навчально-виховного процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення. Актуальність проблеми полягає в тому, що у сучасному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежатиме також від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на сучасних дидактичних принципах і психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання, оскільки головною метою школи є формування і розвиток високоінтелектуальної, свідомої особистості з громадянською позицією, готовою до конкурентного вибору свого місця в житті.

Школа як один із найважливіших інститутів соціалізації людини, підготовки молоді до ролі активних суб'єктів майбутніх суспільних процесів повинна бути винятково уважною як до нових реалій і тенденцій суспільного розвитку, так і до нововведень у сфері змісту, форм і методів навчання та виховання.

Становлення школи нового типу є багатоманітним і складним процесом, який складається з великої кількості взаємопов'язаних елементів, перед педагогічним колективом такої школи відкривається широкий простір для втілення в життя і навчальну практику прогресивних ідей, нових освітніх технологій, сучасних форм і методів організації навчально-виховного процесу.

Розроблена й описана технологія – це одна справа, а реалізація на практиці – зовсім інша, адже несе відбиток особистості, інтелекту конкретного вчителя. Тому з цілої низки найскладніших проблем демократизації та реформування освіти найсерйозніша – це підготовка вчителя, який знаходиться в центрі всіх змін і реформ в освіті.

Проблема вчителя, його професіоналізму, світоглядної культури, духовно-морального обличчя – одна з найактуальніших у педагогіці і філософії освіти, оскільки формування його повинно здійснюватись відповідно до потреб сьогодення, тих динамічних змін, що відбуваються в країні і світі. Вимога до вчителя з боку держави і суспільства полягає в тому, щоб педагог своєю творчою діяльністю в процесі навчально-виховної роботи вмів проектувати розвиток особистості, чітко уявляв, яким повинен стати його вихованець.

Сучасне суспільство потребує не вузьких фахівців, а всебічно розвинених, соціально активних особистостей, які мають фундаментальну наукову освіту, багату внутрішню культуру. Для педагогічної діяльності вчителя особливо важливі професійно значущі особистісні якості. Становлення вчителя – це в першу чергу формування його як особистості і лише потім – як професійного працівника, що володіє спеціальними знаннями в певній галузі педагогічної діяльності.

У структурі професійно спрямованої особистості педагога готовність до інноваційної діяльності є показником його здатності нетрадиційно вирішувати актуальні для особистісно орієнтованої освіти проблеми. Готовність учителя до професійної діяльності забезпечується не лише завдяки засвоєнню ним фундаментальних знань і професійних умінь, а й сформованістю, зрілістю соціальних і професійно значущих якостей особистості.

На сучасному етапі розвитку освіти великого значення набуває роль і значущість кожної особистості, успішність її індивідуального розвитку, тому одним із головних завдань навчально-виховного процесу постає створення умов для оптимального розвитку особистості дитини, пошук шляхів оптимізації навчання та виховання, а пріоритетом у розвитку освіти стає особистісна орієнтація та створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості.

Нині у педагогічній науці яскраво заявляє про себе особистісно орієнтований підхід, який забезпечує створення нових механізмів навчання і виховання та ґрунтується на

принципах глибокої поваги до особистості, самостійності особи, врахування індивідуальності.

Особистісно орієнтований підхід має суттєво гуманізувати навчально-виховний процес, наповнити його високими морально-духовними переживаннями, утвердити принципи справедливості і поваги, максимально розкрити потенційні можливості дитини, стимулювати її до особистісно розвивальної творчості. «Особистісно зорієнтоване виховання – це утвердження людини як найвищої цінності, навколо якої ґрунтуються всі інші суспільні пріоритети,» – вважає І. Бех. [1, с.32]

Вимоги до формування особистісно орієнтованої освітньої технології визначалися у дослідженнях В. Сухомлинського, О. Савченко, О. Пехоти, Я. Чепіги та ін.

Відхід від авторитарної педагогіки передбачає переорієнтацію на педагогіку особистісну, педагогіку толерантності, педагогіку співпраці вчителя й учня з метою взаєморозвитку та взаємовдосконалення, що дозволить сформувати людину з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, з готовністю до інноваційного типу діяльності.

На початку третього тисячоліття, над проблемами особистісно орієнтованого навчання працюють психологи і педагоги Г. Балл, І. Бех, О. Пехота, В. Сериков, Г. Селевко, І. Якиманська та ін.

Як зазначає Л. Стецюк, в основі особистісно орієнтованої освіти лежить особистісна парадигма, акцент зроблено на розвитку в суб'єкта навчання особистісного ставлення до світу, діяльності, до себе. Метою його є формування цілісної особистості у єдності її когнітивних і особистісних якостей, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей школяра, в той час, як в основі традиційного навчання лежить предметна парадигма, відповідно до якої головною метою навчання є озброєння учнів системою знань, умінь і навичок. Технології традиційного навчання не передбачають цілеспрямованого розвитку особистості, хоча певні особистісні якості можуть розвиватися.

Особистісно орієнтована модель навчання нині розробляється багатьма вченими. Педагогічною наукою ведуться пошуки щодо розробки парадигми особистісного навчання для нової школи, яка б забезпечила виконання вимог щодо розвитку особистості. Вагомим внеском у розробку даної проблеми можна назвати дослідження В. Безпалько, Б. Лихачова, М. Кларіна, В. Монахова та ін.

Особистісно орієнтоване навчання передбачає створення умов, за яких освітній процес стає для учня особистісно значущим. Зрозуміло, що організація особистісно орієнтованого навчання потребує переорієнтації: від спрямованості на запам'ятовування готових знань необхідно перейти до формування особистісних новоутворень, уміння творчо навчатись, опрацьовуючи наукові знання та суспільний досвід відповідно до потреб практики. Особистісно орієнтоване навчання – це навчання, центром якого є особистість дитини, її самобутність, самоцінність, це визнання учня головною фігурою всього освітнього процесу. Сучасні завдання особистісно орієнтованого навчання учнів можуть бути ефективно розв'язані в системі неперервної освіти та в процесі навчання, стратегія якого базується на цілісності особистості, інтегрованості її структури. Дослідження особистісно орієнтованого навчання необхідно здійснювати, виходячи з тісного взаємозв'язку теорії пізнання та особистісного розвитку.

З-поміж значної кількості теоретичних концепцій особистісно орієнтованого навчання виокремлюються психолого-дидактична концепція І. Якиманської та дидактична модель особистісно орієнтованої освіти В. Серикова, які, на нашу думку, найбільше відповідають новим потребам освіти.

Концепція І. Якиманської показує можливості виникнення і дій внутрішніх механізмів розвитку, які створюються самим учнем у процесі учіння і самостійної пізнавальної діяльності. Очевидно, ці механізми мають значно більший ступінь дієвості, ніж ті, які

виникають під впливом зовнішніх педагогічних чинників і перетворюються у внутрішній план особистості.

І. Якиманська висуває наступні вимоги до особистісно орієнтованих технологій, сутність яких полягає у необхідності врахування суб'єктивного досвіду учня, узгодження його з науковим змістом здобутих знань; надання можливості учню вибору змісту, форм і видів виконання навчального матеріалу, забезпечення побудови, реалізації, рефлексії, оцінки, учіння як суб'єктивної діяльності та ін.

Як головні завдання особистісно орієнтованих технологій, І. Якиманська виділяє такі:

- ☐ розвинути індивідуальні пізнавальні здібності кожної дитини;
- ☐ допомогти особистості пізнати себе, самовизначитись і самореалізуватись, а не формувати попередньо задані якості;
- ☐ сформувати в особистості культуру життєдіяльності, яка дозволяє продуктивно будувати своє повсякденне життя, правильно визначати поведінку, лінії життя [7, с.12].

В основу моделі особистісно орієнтованої освіти, розробленої В.Сериковим, покладено теорію особистості С. Рубінштейна, згідно з якою суть особистості виявляється в здатності займати певну позицію (в особистості характерний такий рівень психічного розвитку, який дозволяє їй свідомо управляти власною поведінкою і діяльністю). Ідея концепції – створення умов для повноцінного прояву і розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу. Освіта, орієнтована на особистість, досягає своєї мети в такій мірі, в якій створює ситуацію зажадання особистістю власного розуміння життя, життєвих смислів, сил її саморозвитку [4, с.48].

В. Сериков розробив педагогічну технологію особистісно орієнтованих ситуацій, яка ґрунтується на ідеї реалізації трьох основних характеристик особистісно орієнтованої ситуації: життєвого контексту, діалогічності та ролевої взаємодії їх учасників [4, с.50].

У нових концепціях особистісно орієнтованого навчання підсилюється гуманістична спрямованість процесу навчання; розглядається особистість, яка, окрім соціальних якостей, наділена суб'єктивними властивостями (її незалежність, здатність до вибору, рефлексії, саморегуляції і ін.); особистість виступає системоутворювальним началом педагогічного процесу; головними цілями освіти стає створення умов для розвитку індивідуально – особистісних здібностей, властивостей, поряд із інтеріоризацією (перетворенням зовнішніх впливів у внутрішній план особистості) важливого значення набуває персоналізація, прагнення до самоактуалізації, самореалізації та ін. внутрішні механізми індивідуального саморозвитку.

Особистісно орієнтоване навчання як складова особистісно орієнтованої освіти розуміється науковцями як органічне поєднання навчання й учіння – індивідуально значущої діяльності учня (А. Балл, І. Бех, В. Семиченко, В. Сериков), як один із варіантів розвиваючого навчання, що забезпечує розвиток і саморозвиток особистості учня на основі виявлення його індивідуальності, унікальності, неповторності (І. Якиманська).

Г. Селевко, О. Пехота до особистісно орієнтованих відносять такі технології, як модульно-рейтингова технологія навчання, технологія групової навчальної діяльності школярів, розвивальне навчання, технологія формування творчої особистості, технологія навчання як дослідження, нові інформаційні технології, Вальдорфська технологія, технологія саморозвитку М. Монтессорі і ін.

Професійно – педагогічна підготовка майбутнього вчителя до реалізації особистісно орієнтованого навчання потребує змін у меті, завданнях, змісті освіти, а також володіння інноваційними технологіями. Гуманізація мети професійно- педагогічної підготовки ставить у центр процесу навчання особистість майбутнього вчителя його професійну компетентність, розвиток його духовної та професійної культури; формування педагога, позитивно спрямованого на реалізацію особистісно орієнтованого навчання, що володіє методиками і

технологіями, загальними практичними вміннями та навичками, необхідними для педагогічної діяльності.

Проблеми методологічної підготовки майбутніх учителів знайшли своє відображення в роботах І. Зязюна, А. Капської, О. Пехоти та ін. Завданням майбутнього педагога, готового працювати в гуманістичному освітньому просторі, має стати психолого-педагогічна готовність до реалізації особистісно орієнтованого навчання і виховання в школі, вивчення особливостей кожної дитини, технологічні знання, вміння.

І. Зязюн на перше місце в професійно-педагогічній підготовці виносить психолого-педагогічну підготовку, що включає такі компоненти:

- функціональне самовизначення педагога в навчальному процесі, його позиція;
- знання про критерії педагогічної дії, взаємодії, процесу;
- педагогічні здібності як основний показник педагогічної майстерності;
- рефлексія педагогічних дій у кожному інтервалі навчального процесу [4, с.20].

А. Капська готовність до педагогічної діяльності вбачає у формуванні якостей особистості, які забезпечать майбутньому педагогу можливість усвідомлено і компетентно здійснювати професійну діяльність і виділяє такі рівні готовності до професійної творчості: соціальний, психологічний теоретико-методологічний, практично-діяльнісний [14, с.11].

У наукових дослідженнях О. Пехоти готовність майбутнього вчителя розглядається як єдність чотирьох складових компонентів: ціле-мотиваційного, змістового, операційного та інтеграційного, які передбачають сформованість цілей, мотивів діяльності, системи оволодіння знань особистісно орієнтованого навчання з дисциплін педагогічних і предметно-методичних циклів; творчий рівень предметно-професійних умінь реалізації технології особистісно орієнтованого навчання, впевненість у власних професійних можливостях та ін.

Як бачимо, нині у центрі педагогічної теорії і практики перебуває людина, тому гуманістичні цілі зумовлюють необхідність перегляду змісту освітніх технологій, дидактичних і виховних концепцій, що ставить перед школою глобальне завдання – організувати навчально-виховний процес таким чином, щоб він максимально забезпечував формування цілісної особистості у єдності її розумових, творчих, особистісних якостей. При цьому слід приділяти особливу увагу підготовці майбутнього педагога-професіонала, який повинен бути здатним до реалізації особистісного підходу як важливого психолого – педагогічного принципу.

Література:

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: [посібник] /Іван Дмитрович Бех.– К.:ІЗМН, 1998. – 204с.
2. Державна національна програма «Освіта.Україна ХХІ століття».К.: - Райдуга, 1994.- 61с
3. Освітні технології / [Пехота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М., Нор К.Ф.]. - К.:А.С.К., 2001.-253с.- (Навчально-методичний посібник).
4. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій / [Пехота О.М., Будак В. Д., Старева А.М. та ін.]- Київ «Видавництво А.С.К.», 2003.-238с.- (Навчальний посібник).
5. Капська А.Й. Деякі особливості формування готовності студентів до професійної творчості /Алла Йосипівна Капська. - К.:ІЗМН,1998.-192с. (Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки в системі професійної підготовки студентів : Теорія, практика, програми /За заг.ред. А.Й.Капської.)
6. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования образовательных систем./ Владислав Сериков -М., «Логос»,1999.-272с.- (Учебное пособие).
- 7.Якиманская И.С. Технологии личностно ориентированного обучения./ Ирина Сергеевна Якиманская - М.: Сентябрь,2000.-176с. - (Учебное пособие).

В статті автор піднімає проблему необхідності підготовки майбутнього педагога до реалізації принципу особистісного підходу в навчально-виховному процесі, торкаючись теоретичних аспектів визначення сутності особистісно орієнтованого підходу в освіті та поняття готовності майбутнього педагога до цієї діяльності.

Ключові слова: особистість, особистісно орієнтована освіта, особистісно орієнтоване навчання, педагогічна інновація, професіограма вчителя, професійно- педагогічна підготовка.

В статье автор поднимает проблему необходимости подготовки будущего педагога к реализации принципа личностного подхода в учебно-воспитательном процессе, касаясь теоретических аспектов определения сущности личностно ориентированного подхода в образовании и понятия готовности педагога к этой деятельности.

Ключевые слова: личность, личностно ориентированное образование, личностно ориентированное обучение, педагогическая инновация, профессиограмма учителя, профессионально- педагогическая подготовка.

In this article author touches the problem of necessity of training the future teacher to the realization of the personal approach principle in educational process, touching theoretical aspects of declaration of essence of personally oriented approach in education and concept of readiness of the future teacher to this activity.

Key-words: personality, personally oriented education, pedagogical innovation, teacher's profession, professional pedagogical training.

УДК 378.14
ББК 74.58

Т.В. Емельянова, Т.А. Ярхо
г. Харьков, Украина

МЕТОДОЛОГИЯ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Подъем отдельных отраслей отечественной промышленности, процессы интенсификации современного отечественного и зарубежного производства, интеграция украинской системы образования в европейское образовательное пространство выдвигают высокие требования к подготовке выпускников технических университетов. Современным инженерам необходимо претворять в жизнь новейшие достижения в области конструирования сложных технологических устройств и механизмов, уметь оптимизировать технологические процессы. В сегодняшних условиях быстрого «старения» информации необходимо самостоятельно внедрять новые технологии, основы и принципы которых могли быть еще не известны во время обучения инженеров в Вузе [1, с.59; 2, с.72; 4, с.4]. Поэтому образование в современном обществе заключается не только в получении определенной совокупности специальных знаний, но, прежде всего, в формировании готовности их изменять и преобразовывать, а также осваивать новые области знаний [6, с.8].

В этой связи особую значимость приобретает фундаментализация современного образования (прежде всего, технического), определяющая его качественное содержание, поскольку фундаментальные дисциплины, помимо базы знаний, формируют логическое мышление, приучают к анализу явлений, критическому восприятию суждений, поиску альтернативных вариантов.

Известно, что система высшего образования бывшего СССР была примером для лучших европейских и американских университетов. Эту систему, готовившую большое количество специалистов для военно-промышленного комплекса, отличал технократический характер. И в ней значительная часть объема учебной нагрузки отводилась фундаментальным дисциплинам (математике, физике, теоретической механике, химии) [1, с.60].

Переход к рыночной системе экономики в странах постсоветского пространства привел к необходимости повсеместной подготовки специалистов экономического и юридического профиля. Велением времени оказалось расширение гуманитарной составляющей любого образования, в том числе – включение в программы технических специальностей разделов по экономике, социологии, экологии, основам права, безопасности жизнедеятельности. Это повлекло за собой уменьшение объема, отводимого на математику и другие фундаментальные дисциплины [1, с.60].